

Kšicová, Danuše

Reálie

In: Kšicová, Danuše. *Z dějin ukrajinské kultury : umění - divadlo - hudba*. 1. vyd.
Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 9-19

ISBN 978-80-210-7494-1; ISBN 978-80-210-7497-2 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131872>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

REÁLIE

Státní symbolika

Ukrajinská státní vlajka – žovto-blakytnyj prapor: nahoře modrý, dole žlutý pruh, barevná kompozice se odvozuje ze starých literárních památek – Slova o pluku Igorově, Sborníku Svjatoslavova (Izbornik Svjatoslava), Königsbergského letopisu aj.: strom bývá žlutý, železo modré.

Ukrajinská lidová republika používala ukrajinskou národní vlajku od 22. ledna 1918. Ukrajinská SSR (Ukrajinská sovětská socialistická republika) zavedla nejprve vlajku s iniciálami názvu státu (YCCP). Později k nim přibyl ještě srp a kladivo. Dne 21. listopadu 1949 byla zavedena jako jedna z prvních vlajka podle vzoru, který převzaly později i ostatní republiky. Šlo o doplnění vlajky SSSR jedním či více pruhy. Navzdory tomu, že se používala současná vlajka už dříve, oficiálně byla zavedena až pět měsíců po vyhlášení nezávislosti země (28. ledna 1992). Do té doby byla oficiálním symbolem vlajka USSR z roku 1949.

1. Státní znak Ukrajiny, tzv. tryzub (тризуб – *trojzubec*) je štít, kde se na modrém poli nachází zlatá stylizovaná „vidlice“, která byla v minulosti užívána jako erb Rurikovců a Kyjevské Rusi. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lesser_Coat_of_Arms_of_Ukraine.svg [vid. 2014-05-20].

Ukrajinský státní symbol či znak – trojzubec (*tryzub*) – se vyskytoval v Bosporské oblasti na Kerčském poloostrově v prvních stoletích našeho letopočtu. Karamzin v *Dějích ruské říše* uvádí, že se tohoto znaku užívalo v 6.–8. stol. v oblasti Poltavy. V Knížectví kyjevském se stal státním znakem. Byl vyrážen do zlatých a stříbrných mincí. Na své pečetě jej poprvé užil Svjatoslav Igorevič (zahynul r. 982). Je znám také z pečetí Svjatopolka (1015–1019), Jaroslava Moudrého (1019–1054) i Vladimíra Monomacha (1113–1125). Vyskytoval se rovněž jako znak na cihlách, z nichž se stavěly nejstarší chrámy. *Tryzub* se pak objevuje v heraldice Haličsko-volyňského knížectví a Velkého knížectví litevského. Během krátkého trvání Ukrajinské národní republiky (1918–1919) se *tryzub* stává symbolem nového státu. (Zamítnuty byly jiné návrhy, např. kozáka s dýmovnicí.) Během druhé světové války byl tryzub užíván Organizací ukrajinských nacionalistů a dostal se do vojenských odznaků Ukrajinské povstalecké armády. Jako ukrajinský státní znak se znovu objevuje až po rozpadu Sovětského svazu a nabytí nezávislosti (1991).

Při vyhlášení samostatné republiky Ukrajiny 22. ledna 1918 byla přijata jako **státní hymna** píseň *Nezemřela Ukrajina* (Šče ne vmerla Ukrajina) na slova Pavla Čubynského a v hudebním provedení Mychajla Verbyckého. K téže hymně se Ukrajina vrátila po svém osamostatnění Zákonem o státní hymně, vydaném 6. března 2003. (*Viz příloha.*)

Název země

Ukrajina čili „pohraniční území“ – označovalo zemi ležící mezi Ruskem, Polskem a někdejší Osmanskou říší. Jako název se objevuje poprvé v *Letopise kyjevském*, který se datuje 15. stoletím. Tam jsou zapsány události z let 1111–1200. Kronikář mluví o smrti hrdiny ve válce s Polovci, knížeti Vladimírovi Perejaslavském, kterého oplakává celá Ukrajina. Autor *Haličsko-volyňského letopisu* z r. 1213 charakterizuje Ukrajinu jako „zemi ležící nad Bugem“ a spojuje ji s Knížectvím haličsko-volyňským. Přesto se velmi dlouho používal zvláště v Rusku název *Malá Rus* a pro samotný jazyk označení maloruský, což navozovalo dojem, že jde o jakousi odnož ruštiny. Pro obyvatele Zakarpatské oblasti (za československé éry zvané Podkarpatská Rus, po připojení k SSSR v r. 1945 Zakarpatská Ukrajina) se užívalo názvů rusínský, rusňácký či ruténský.

Náhled do vývoje ukrajinského jazyka

Za kolébku Slovanů se pokládá území od Dněpru po Karpaty, od dolního toku Dunaje po ústí Visly a polská blata na severu.

O možnostech dávného vzniku praslovanského jazyka existují různé hypotézy. Ta nejoptimističtější hovoří o možných počátcích již v údobí od 3. tisíciletí př. n. l. do 4. st. n. l., ta reálnější klade vznik praslovanského jazyka do 4.–6. st. n. l.

Hovoří se rovněž o době stěhování národů 3.–4. st. n. l., kdy se na území dnešního Polska, Čech, Slovenska, Uher a Rakouska začali usazovat předkové západních Slovanů, antickými autory zvaní **Venedi**.

Posun na Balkán se klade do 2. pol. 6. st. n. l., kdy se velká skupina oddělila a putovala z kolébky Slovanů a z Panonie směrem na Balkán. Předkové jižních Slovanů byli někdy spojováni s kmeny **Sklavínů**.

6.–8. st. n. l. – utváření východoslovanského prajazyka, jeho nositelé se v počáteční fázi spojovali se jménem **Antové**. Podle Nestora se dělili v 7. stol. na třináct kmenů.

9. – pol. 11. st. – vzniká staroruský či východoslovanský jazyk prvního údobí.

11.–13. st. – staroruský či východoslovanský jazyk pozdního údobí, kdy je rozhodující teritoriální příslušnost. Vzhledem k rozsáhlosti území a procesu feudálního rozpadu nelze hovořit o nějakém jednotném jazyce (*Istorija ukrajins'koji kul'tury* 1/688). Kyjevská Rus je kolébkou východoslovanské kultury, z níž se postupně utvářely tři samostatné kulturní a národnostní celky: ruský, ukrajinský a běloruský. Jazykem církve byla východoslovanská verze staroslověnštiny, zvaná církevní slovanština. O. I. Kryžanivska (*Istorija ukrajins'koji movy*, 2010) hovoří již v tomto údobí o staroukrajinském jazyce.

14.–17. stol. – utváření etnické ukrajinštiny. Podle Kryžanivské jde o střední období ukrajinštiny, pro něž se používaly různé názvy: ruský, ukrajinský, maloruský, kozácký, zřídka litevský.

Od **18. stol.** lze hovořit o nové ukrajinštině.

V průběhu 18. stol., zvláště však od poslední třetiny 18. stol. do první poloviny 19. stol., vzniká díky tvorbě **Ivana Kotljarevského** a zvláště **Tarase Ševčenka** spisovný ukrajinský jazyk na základě dialektů středního Podněpří s příměsí řady dalších dialektů. O. E. Hrycenko (*Nekotoryje zamečanja o dialektnoj osnove*, 1993) hovoří o pěti dialektech: dominantní je spjat se středním Podněpřím (18.–19. st.); dále to byl dialekt haličský (sborník *Rusalka Dnistrovaja*, 1837), bukovinský (1861, tvorba J. Fedkovyče), zakarpatský (50. l. 19. st. oblast Prešova), rusínský (1903, vzniklý převážně z dialektů jižních oblastí Lemků, přesídlujících se tam, kde mohli nalézt obživu). R. Večerka upozorňuje na to, že situaci východoslovanských jazyků „poznámenalo to, že se vyvíjely ve společném státním útvaru s dominantní ruštinou. Vznikaly tak nejen kulturně literární, ale i administrativně-správní a přímo též politické překážky pro zdárný a plynulý rozvoj ukrajinštiny a běloruštiny jako národních spisovných jazyků. Skrytěji je podobná situace uložena v oblasti ukrajinštiny a běloruštiny dosud.“ (Večerka, *Charakteristiky současných slovanských jazyků*, 2009, s. 96).

O dané problematice existuje bohatá literatura s často protichůdnými názory. O protoukrajinských prvcích ve východoslovanském jazyce se hovoří dokonce již v době před 7. stol. Bez možnosti pramenného studia však lze v daném případě hovořit spíše o rovině mýtotvorné. Nesporným faktem je, že v Kyjevské Rusi již existovalo písemnictví, i když se na něm podílely dva jazyky: církevní slovanština jako oficiální jazyk církve a stará ruština. V první fázi pak šlo i „o kontaktní symbiózu ruštiny se staroslověnštinou a církevní slovanštinou ruské redakce, nazývanou ve své době *slovanský jazyk*“ (Večerka, 2009, 96).

O složitosti jazykové situace na dnešním ukrajinském území vypovídá i nejzápadnější výběžek země – Zakarpatská Ukrajina, jejíž dialekty překračují hranice Slovenska, Polska, Maďarska, Rumunska, Haliče a Bukoviny, jež mají svoje zastoupení v jazykových ostrůvcích v severním Srbsku a Charvátsku a výrazné jsou i v místech, kam směřovala emigrační vlna 19. a 20. stol. – v USA a Kanadě. Z těchto center vycházejí v poslední době impulzy k ustavení nového spisovného východoslovanského jazyka, tzv. **rusínštiny**. V oblasti ukrajinško-běloruštiny jsou to snahy o konstituování literárního **jazyka jatvjažského**.

1. Rusínský jazyk – zakarpatské dialekty se pokládaly za okrajová nářečí ukrajinštiny. Na různých místech však byly pokusy uplatnit místní řeč i v písemnictví. Po úpravách církevněslovanského jazyka v ortodoxní církvi se začalo užívat různých variant lidové řeči i v některých publikacích, ve školách a v úředním styku. Rusínština nikdy nebyla státním jazykem, občas však v některých administrativních celcích získala i oficiální status. Proto neunikla pozornosti filologů. R. Večerka s odvoláním na tartuského profesora slavistiky

Duličenka hovoří o **jugoslávskorusínském a karpatorusínském** spisovném mikrojazyce. První z nich měl různé názvy (bačvansko či sremski/rusinski/ruski jezik // panonsko-rusijiskij jazyk nebo ruska bešeda). Začalo se jej užívat od 18. stol. v dnešním severním Srbsku a Charvátsku (Ruski Kostur, Novi Sad), kdy jej tam přinesli řeckokatoličtí vysídlení z východního Slovenska. Na jeho utváření se podílely okolní majoritní jazyky i komunikáty přistěhovalců z jiných oblastí. První gramatika jugoslávské rusínštiny je z r. 1923. Jde o vyučovací jazyk, i když na malém teritoriu, kde je užíván i v tisku. V Novém Sadu je studijním oborem na univerzitě, užívá jej asi padesát spisovatelů.

Karpatorusínský (rusins'kyj, rusinki jazyk; rusins'ka besida, lemkovsko-prešovská rusínština aj.) zahrnuje jazykový komplex Podkarpatské Rusi (Zakarpatské Ukrajině), východního Slovenska (prešovština), jihovýchodního Polska (lemkovština), rusínské útvary v některých izolovaných obcích severního Maďarska, příp. Rumunska a rozptýlené oblasti nářečních variant v USA a Kanadě.

Tuto složitou a nepřehlednou situaci, kdy po rozpadu Sovětského svazu dochází na některých místech k jazykovému obrození rusínštiny, se snažily řešit dva kongresy rusínského jazyka, konané v letech 1992 a 1999. V Bratislavě byla r. 1995 kodifikována prešovská varianta rusínského spisovného jazyka a r. 1999 bylo na prešovské univerzitě otevřeno Oddělení rusínského jazyka a kultury. Všechny tyto snahy směřují k tomu, aby se rusínština zformovala jako nový slovanský jazyk oddělený od ukrajinštiny. Bez zavedení regulérní školské výuky jsou to však snahy čistě akademické.

2. Ruténština, prosta mova: ukrajinsko-běloruský spisovný jazyk v Polsko-litevské říši 16.–17. stol. V české filologii 16.–18. stol. se pro ni užívalo názvu **ruský jazyk**, protože vlastní ruština se jmenovala **moskevský jazyk**. **Prosta mova** vznikla prolínáním ukrajinštiny a běloruštiny pod silným vlivem polštiny s četnými církevními slovanismy a latinismy. Církevní slovanština ruténského typu byla převážně jazykem církve, domácí ruténština do ní pronikala hlavně prostřednictvím kázání. Odlišnosti obou jazyků však byly natolik silné, že se církevněslovanské texty překládaly do ruténštiny.

3. Poleština – jazyk (západo)poleský, též jatvjažský (zachodyšnopolis'ka lytyrac'ka voloda, [rusyns'ko-]polis'ka voloda, jitvježa voloda) je založen na stejnojmenných dialekttech ukrajinsko-běloruského typu, jež pronikaly do církevní slovanštiny. Teprve v 19. stol. však vystupují první poleští básníci, r. 1907 vyšla nejstarší učebnice poleštiny. Nová vlna zájmu se vzedmula koncem 80. let 20. stol. Název jatvjažský je převzat z jednoho z vymřelých baltských jazyků (Večerka, 2009, s. 138–140).

Etnické skupiny a národnosti

2. Znak Rusínů, bývalé Podkarpatské Rusi a současné Zakarpatské oblasti, byl vytvořen Gustavem Friedrichem v roce 1920. Znak má polcený štít. V levém poli jsou tři žlutá (zlatá) břevna na modrém štítu. V pravém poli je hnědý (červený) medvěd stojící směrem ke středu na bílém štítu. V roce 1920 se znak Podkarpatské Rusi objevil ve středním a velkém znaku republiky Československé. V roce 1938 se stal znakem autonomní Karpatské Ukrajiny, následně okupované Maďarským královstvím. Po skončení války byla Podkarpatská Rus přičleněna k SSSR v rámci Ukrajinské SSR. V té době nebyl znak používán. Až dne 18. prosince 1990 byl přijat jako znak Zakarpatské oblasti. Znak byl také ve středu vlajky Podkarpatské Rusi a v současnosti je na vlajce Zakarpatské oblasti. Znak je rovněž jedním ze symbolů rusínského národa. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:CarpathianRutheniaCoA.svg> [vid. 2014-06-09].

Rusíni (Rusňáci, Karpatorusi, Uhrorusi, Karpatští Rusi, Podkarpatští Rusi, Karpatští Rusíni). Nejzápadnější větev východních Slovanů, žijící ve výše vyjmenovaných oblastech.

Jazyk obyvatel Zakarpatska se utvářel v poměrně izolaci od ostatní části Ukrajiny jednak v důsledku krajinného reliéfu, jednak pod vlivem historických okolností. V době největšího rozmachu Velké Moravy (871–894) si kníže Svatopluk připojil ke svému státu západní a střední část Horního Potisí. Údolí Tisy a Marmaroš ovládl bulharský car Simeon. Koncem 9. stol. tak bylo území Podkarpatské Rusi rozděleno mezi Velkou Moravu a Bulharský stát. Za malé migrace nomádských kmenů ze stepních oblastí severně od Kaspického a Černého moře se do podunajských oblastí dostali Uhři, přizvaní v poslední třetině 9. stol. východofranským králem Arnufem, aby mu pomohli v boji s jeho

nepřáteli – Velkou Moravou, Panonským knížectvím a Langobardy. V důsledku složité situace uzavřela oslabená Velká Morava dohodu s Uhry, jimž umožnila přechod Karpat a vstup do Potiské nížiny. Nápor dalších kočovníků však posléze přispěl k rozvrácení Velké Moravy a k postupnému vzniku nového Uherského státu, oddělujícího Zakarpatí od západní Ukrajiny.

V průběhu historického vývoje se tato oblast stávala i součástí českého státu. Např. Zikmund Lucemburský získal r. 1387 sňatkem s královnou Marií Uherskou královskou korunu. V listině krále Vladislava II. z konce 15. st. je zmínka o existenci pravoslavné diecéze (eparchie) na Podkarpatské Rusi se sídlem biskupa v mukačevském klášteře sv. Mikuláše. Prvním biskupem král jmenoval Ioanna. Podkarpatská Rus sdílela osudy Uher i západní Ukrajiny i poté, co byly tyto oblasti od 60. let 17. stol. postupně připojovány k Rakousku. Začlenění Podkarpatské Rusi r. 1919 do nově vznikajícího Československa tak mělo svoje historické opodstatnění. Vždyť celé Československo vzniklo vyčleněním z bývalé rakousko-uherské monarchie (Pop, 2001, 2005, a, b).

Kozáci – ve 13.–17. stol. to byli svobodní lidé – řemeslníci či členové vojenské strážní služby v pohraničních oblastech země. V 15.–16. stol. se usazovali na neobdělané svobodné půdě při hranicích Ruska a polsko-litevského státu – na Ukrajině to bylo na dolním toku Dněpru (oblast Siče – dnešní Dněpropetrovsk a Záporoží). V Rusku byli na Donu, Volze, Uralu – tam se vytvářely z uprchlých nevolníků samosprávné obcíny tzv. svobodných kozáků. Ti byli potom vedoucí silou při lidových povstáních na Ukrajině v 16.–17. stol. a selských válek v Rusku v 17.–18. stol. Carská vláda využívala kozáků ve válkách. V 18. stol. byla postupně zlikvidována kozácká samospráva i vojenská privilegia. Tento zvláštní druh nepravidelného vojska postupně podřídila své kontrole. V době rozšiřování ruské říše v 18. a 19. stol. carská vláda organizovala nová kozácká vojska k upevnění své moci na nově získaných územích a k ochraně nových hranic, např. na severním Kavkaze, jak o tom píše i L. N. Tolstoj. Na zač. 20. stol. existovalo 11 kozáckých vojsk: donské, kubáňské, těrské, orenburgské, zabajkalské, sibiřské, uralské, astrachaňské, semirječenské, amurské, usurijské. R. 1916 čítalo kozácké obyvatelstvo Ruska 4,4 mil. Kozáci tvořili významnou část ruského vojska za první světové války. Za únorové revoluce se postavili proti samoděržaví, za občanské války bojovali až na nejchudší část kozáctva na straně bělogvardějců. R. 1920 bylo zrušeno zvláštní postavení kozáků jako privilegované vrstvy. R. 1936 byly zřízeny donské, kubáňské a těrské jízdní kozácké jednotky, jež se pak zúčastnily bojů za druhé světové války. V současné době kozáci opět vytvářejí svou samosprávu, Ukrajinci jsou organizováni především v rámci **kubáňských** kozáků.

Volynští Češi – čeští emigranti postupně usídlování na Volyni po r. 1867, kdy carská vláda vytvořila po zrušení nevolnictví výhodné imigrační podmínky. Čechy lákala na Ukrajinu levná půda a menší jazyková bariéra, než tomu bylo v USA. Přispěly k tomu i tradiční proruské sympatie českého obyvatelstva, posílené účastí předních českých

politiků Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra na tzv. Slovanském sjezdu, konaném na jaře r. 1867 v Moskvě, kdy byla předmětem jednání také možnost české imigrace. Podmínkou výkupu bylo získávání půdy od polské šlechty, jejíž vliv, přetrvávající i po faktickém zániku polského státu, tak měl být potlačován.

Čechy však čekaly na Volyni velmi těžké životní podmínky. Většinu půdy bylo třeba získávat kácením lesního porostu a postupným zúrodnováním celiny. Naprostý nedostatek pracovních příležitostí v málo osídleném kraji vedl k obrovské pauperizaci českých přistěhovalců. Situace se poněkud zlepšila poté, co se v sedmdesátých letech začala i zde budovat železnice. Díky přivezenému pracovnímu náradí a zemědělským schopnostem se čeští zemědělci postupně stávali zámožnou částí ukrajinského venkova.

Do jejich osudu krutě zasáhly změny po Říjnové revoluci. V té době již byla Volyň po konci první světové války rozdělena na polskou a sovětskou část. Tvrdší podmínky postihly část připojenou k SSSR, kde byly po zaboru půdy soukromým vlastníkům i jejich pozemky sceleny do kolchozů. Mnozí volyňští přistěhovalci tehdy nacházeli útočiště v jiných částech Ruska, jak se o tom lze dočíst v *Kronice volyňských Čechů* (MU, 2006–2008). Ty, kteří takovou možnost neměli, postihl krutý osud Ukrajiny, vystavené ve 30. letech záměrně vyvolanému hladomoru.

V době fašistické okupace Ukrajiny Německem v letech 1941–1944 se několik set volyňských Čechů stalo obětí teroru. V té době byla vyhlazena volyňská obec Český Malín, ve které 13. července 1943 nacisté vyvraždili 400 obyvatel. Logickou reakcí byl hromadný vstup tisíců představitelů české minority do 1. československého armádního sboru v SSSR. Tvořili tam asi polovinu jeho početního stavu. Účastnili se tak bojů u Dukly, na Slovensku a při dobývání Moravské Ostravy. Za těchto bojů jich padlo více než tisíc.

Všechny tyto okolnosti vedly k rozhodnutí nové československé vlády umožnit volyňským Čechům jejich repatriaci. Reemigrace a usídlování v pohraničních oblastech, uvolněných po odsunu Němců, probíhalo v hlavní vlně v letech 1945–1948. Začala tak nová etapa života Čechů, jejichž dobrodružná pouť skončila opět v zemi, kterou opustili před více než osmdesáti lety, jejíž jazyk však nezapomněli (Kšicová, Vaculík).

Základní zeměpisné údaje

Rozloha: 603 700 km². Délka hranic východ–západ – 1 316 km, sever–jih – 893 km

Hlavní město: Kyjev (Kyjiv).

Počet obyvatel: (z ledna r. 2014) 45,410 mil. Po ztrátě Krymu, anektovaného RF 23. března 2014, se počet obyvatel snížil o dosud přesně nespecifikovaný počet. Celkový počet obyvatel Krymu, bez ohledu na národnostní složení, činil podle ruských zdrojů v březnu r. 2014 1 967 200. Rozloha Krymu: 27 000 km².

Na území RF žije oficiálně 1 927 988 Ukrajinců, což tvoří 1,4 % celkového počtu obyvatel.

přírůstek obyvatelstva: –0,4 %

střední délka života: 62 (m), 73 (ž)

jazyky: ukrajinština, ruština, rumunština, maďarština, polština, běloruština

gramotnost: 98,4 %

měna: hřivna (1 USD = 0,08625 UAH [březen 2014])

etnické složení: 72,7 % Ukrajinců (dle údajů z r. 1999, zdroj: Ilustrovaný atlas světa, Reader's Digest, New York), 21,9 % Rusů, 0,9 % Židů, 0,8 % Bělorusů, 0,6 % Moldavanů, 0,4 % Poláků a Bulharů, 2,7 % ostatních národností

průměrná hustota obyvatel: 85,6 na km²

nejhustší v průmyslových oblastech: Doněcká oblast 201,1 na km², Lvovská 126,1 na km², Dněpropetrovská 121,1 na km².

Jako samostatný státní útvar vznikla Ukrajina v prosinci r. 1991. Ve Společenství nezávislých států měla statut pozorovatele. Po březnových událostech r. 2014 se přiklonila k EU.

Hranice Ukrajiny: východ – Rusko, sever – Bělorusko, severozápad – Polsko, jihozápad – Slovensko, Maďarsko, jiho-jihozápad – Moldávie

Moře: Černé a Azovské moře

Řeky: Dněstr s přítoky: Zbruč – ústí do Černého moře jižně od Oděsy, Jižní Bug – ústí do Černého moře. Dněpr s Kyjevským mořem nad Kyjevem, Kremenčukskou přehradou u Kremenčuku – ústí do Černého moře u Chersonu.

Hory: západ – Karpaty, nejvyšší Hoverla (2061 m).

Správní dělení: 25 krajů, 477 okresů.

Územní členění:

západ: Volyňský (Волинська область), Lvovský (Львівська область), Ternopilský (Тернопільська область), Zakarpatský (Закарпатська область), Ivano-Frankivský (Івано-Франківська область), západní část Černovického kraje

středo západ: Rovenský (Рівненська область), Žitomirský (Житомирська область), Chmelnický (Хмельницька область), Černivický (Чернівецька область) – východ, Vinnycký kraj (Вінницька область)

střed: Černigovský – Černihivský (Чернігівська область), Sumský (Сумська область), Kyjevský (Київська область), Čerkasský (Черкаська область), Poltavský (Полтавська область), Charkovský (Харківська область), Luhanský kraj (Луганська область)

středovýchod: Kirovogradský (Кіровоградська область), Dněpropetrovský (Дніпропетровська область), Oděsský (Одеська область), Mykolajivský, (Миколаївська область), Chersonský (Херсонська область), Zápороžský kraj (Запорізька область)

jih: Doněcký (Донецька область)

Krymská autonomní republika, připojená k Ukrajině Nikitou Chruščovem r. 1954, byla na základě tzv. volebního vítězství po okupaci ruskými vojsky v březnu r. 2014 anektována RF. Rusko si tak pojistilo svoji vojenskou základnu u Sevastopolu, za jejíž pronájem pak ihned odmítlo poskytovat Ukrajině kompenzaci. Anexe nebyla uznána světovým společenstvím. Byl to signál pokusu připojit k RF východní části Ukrajiny, především oblast Luhanska a Doněcka. Opět doklad toho, jak křehký je mír i na území Evropy.

Rostlinstvo: 3 výrazná pásma: sever – lesnaté Polesí

střed – úrodné černozemí – step a lesostep

jih – rozlehlé rovinaté stepní pásmo protkané sítí zavlažovacích kanálů

Přírodní zdroje: Ložiska kamenného a hnědého uhlí, ropy, zemního plynu, rud železa a barevných kovů, soli, fosfátů.

Průmysl: těžká metalurgie – Dněpropetrovsk, Donbas, Krivij Rih – v současné době v krizi. Hlavní průmysl těžební (Donbas, Nikopol, Krivij Rih), hutní, strojírenský, automobilový (záporožec), elektrotechnický (Charkov), chemický, textilní, potravinářský, stavební hmoty, oděvní, kožedělný, energetika – 90 % tepelné elektrárny. Velké hydroelektrárny: předválečná Dněproges, poválečné Kyjevská, Kremenčucká, Bachovská (na stejnojmenných přehradách)

Vysoce rozvinutá průmyslová a zemědělská republika.

Doprava: železniční, silniční, letecká, námořní, říční. Hustá síť ropvodů a plynvodů.

Reliéf krajiny

Na Ukrajině převládá nížina, na západě Volyňsko-podolská plošina, na SV Středoruská vrchovina a na SZ Polesí. Na JZ vystupují Poloninské Karpaty (Hoverla, 2061 m),

na poloostrově Krymu, donedávna patřícímu Ukrajině, zkrasovělé Krymské hory – **Krym** – antická **Taurika** či **Taurida**, **Kavkaz** – antická **Kolchida**. Hlavní řeka Dněpr s přítoky. Podnebí mírné, vnitrozemské, na Krymu subtropické.

Zemědělství: pěstované obilniny: pšenice, kukuřice, ječmen, dále cukrová řepa, slunečnice, len, konopí, tabák, brambory, ovoce, vinná réva, zelenina. Chov skotu, prasat, ovcí. Rybolov.

